

ความรู้ของสตรีไทยในชนบทเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ

นายเศรษฐ เป็ล้องเซ็ญ

005091

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาสังคมมหาบัณฑิต

แผนกวิชาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๕

KNOWLEDGE OF CONTRACEPTIVE METHODS
AMONG THAI WOMEN IN RURAL AREAS

Mr. Sed Plungkhen

Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Sociology)

Department of Social Studies

Graduate School

Chulalongkorn University

1972

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

สมชาย งามวิจิตร

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

นิพนธ์ งามวิจิตร

ประธานกรรมการ

นิพนธ์ งามวิจิตร

กรรมการ

สมชาย งามวิจิตร

กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความรู้ของสตรีไทยในชนบท เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ
 ผู้ นาย เสรภม เปรื่อง เตัญ แผนกวิชา สังคม
 ปีการศึกษา ๒๕๑๓

บทคัดย่อ

ในการศึกษาถึงความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรีไทยในชนบททั้งนี้ ก็เพื่อต้องการทราบว่า สตรีในชนบทมีความรู้ในเรื่องนี้ถูกต้องมากน้อยเพียงไร และ สตรีที่มีความรู้ในระดับที่ต่างกันนั้น มีปัจจัยอะไรที่มามีอิทธิพลทำให้สตรีมีความรู้ต่างกัน ซึ่งตามปกติในแต่ละชุมชนแต่ละประเทศ อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนบทรวมเนียนประเพณีและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ในการศึกษาสตรีที่สมรส แล้ว ๑,๐๑๘ ราย แบ่งสตรีออกตามระดับความรู้ของสตรี กล่าวคือ สตรีที่มีความรู้ใน วิธีการป้องกันการปฏิสนธิวิธีใดวิธีหนึ่งโดยละเอียดและถูกต้อง สตรีที่พอมีความรู้แต่ไม่ ถูกต้อง โดยทราบจากผู้อื่นเล่าต่อ ๆ กันซึ่งไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง หรือเพียงแต่ ทราบชื่อวิธีการป้องกันการปฏิสนธิเท่านั้น และผู้ที่ไม่ทราบว่ามีวิธีการป้องกันใด ๆ เลย สตรีที่ตกเป็นตัวอย่างร้อยละ ๖๓ ที่มีความรู้อย่างถูกต้อง ร้อยละ ๑๖ ที่เพียงแต่ทราบว่า มีวิธีการป้องกันการปฏิสนธิแต่ไม่ทราบในรายละเอียด และไม่มีผู้ที่ตอบไม่ทราบเลย ดังนั้น จึงได้ตั้งสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาคือ สตรีที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมสูง ย่อมมีผลทำให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิสูงด้วย

ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากการศึกษา สํารวจตามโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร โดยการสุ่มตัวอย่างในเขตชนบททั่วประเทศ ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๑๒

ในการศึกษาถึงปัจจัยด้านประชากร พบว่า อายุของสตรีเป็นปัจจัยขั้นมูลฐานที่มีผลทำให้สตรีมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิต่างกัน สตรีที่มีความรู้สูงเป็นสตรีวัยกลางคน อายุระหว่าง ๒๕ - ๓๔ ปี รองมาคือสตรีที่คุมอายุ ๓๕-๔๔ ปี ๑๕-๒๔ ปี

และ ๔๕ ปี และมากกว่าตามลำดับ ในกรณีที่สตรีที่มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี และ ๔๕ ปี และมากกว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตที่ต่างกันไม่มีผลทำให้สตรีมีความรุ่มต่างกัน แต่จำนวนบุตรที่มีชีวิตต่างกันจะปรากฏผลต่อความรุ่มของสตรีเมื่อสตรีมีอายุระหว่าง ๒๕ - ๔๕ ปี สตรีที่มีบุตร ๓ - ๔ คน จะมีความรุ่มสูง รองมาคือสตรีที่มีบุตร ๑ - ๒ คน ๕ - ๖ คน ไม่มีบุตรเลย และมีบุตร ๗ คน และมากกว่า ตามลำดับ ส่วนปัจจัยจำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์และจำนวนบุตรเกิดมีชีวิต พบว่า มีลักษณะแนวโน้มเช่นเดียวกับผลของจำนวนบุตรที่มีชีวิต

ในการศึกษาถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แยกทำการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ คือฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวซึ่งประเมินตามความเห็นของนักสำรวจ พบว่า สตรีที่ครอบครัวมีฐานะร่ำรวยจะมีความรุ่มสูง รองลงมาคือสตรีที่ฐานะยากจน และฐานะปานกลาง ตามลำดับ ปัจจัยการประกอบอาชีพของสามี สตรีที่สามีไม่ได้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม มีความรุ่มมากกว่าสตรีที่สามีประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ประมาณ ๒ เท่า นอกจากนี้ยังพบว่าสตรีที่ครอบครัวไม่มีที่ดินที่ถือครอง มีความรุ่มสูงกว่าสตรีที่ครอบครัวมีที่ดินที่ถือครอง

ในการศึกษาถึงปัจจัยด้านสังคมและอื่น ๆ พบว่า สตรีที่เรียนจบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา ๔ มีความรุ่มน้อยเป็นครึ่งหนึ่งของสตรีที่เรียนจบชั้นประถมศึกษา ๔ และสูงกว่า ส่วนปัจจัยระดับการศึกษาของสามีไม่มีความสัมพันธ์กับความรุ่มของสตรี และที่สังเกตคือการวางแผนครอบครัวก็พบในลักษณะเดียว ปัจจัยสถานภาพการทำงานนอกบ้านของสตรี พบว่า สตรีที่ออกทำงานนอกบ้านและไม่ออกทำงานนอกบ้าน ความรุ่มของสตรีเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่ต่างกัน การรับจ้างชาวสารจากภายนอกของสามี พบว่า ภรรยาที่สามีรับจ้างชาวสารจากภายนอกบ่อยครั้งกว่า มีความรุ่มมากกว่าภรรยาที่สามีรับจ้างชาวสารจากภายนอกน้อยครั้งกว่า ปัจจัยลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน พบว่า สตรีที่อยู่ใกล้ตัวตลาดมีความรุ่มมากกว่าสตรีที่อยู่ห่างไกลออกไป ปัจจัยความต้องการบุตรเพิ่ม พบว่า สตรีที่อายุต่ำกว่า ๓๕ ปี ปัจจัยความต้องการบุตรเพิ่มไม่มีผลทำให้สตรีมีความรุ่มต่างกัน แต่ความแตกต่างของความรุ่มจะปรากฏชัดเมื่อสตรีมีอายุระหว่าง ๓๕ - ๔๕ ปี สตรีไม่ต้องการบุตรเพิ่มมีความรุ่มมากเป็น ๒ เท่าของสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่ม

อีใจ ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ
 การป้องกันและการปฏิบัติ สตรีที่มีความรู้ทั้งทางอนามัยและยาแม่ครรภ์ประทาน
 จะนิยมทำการป้องกันและการปฏิบัติโดยโซยาแม่ครรภ์ประทานมากกว่า โดยเฉพาะ
 สตรีที่คุมอายุบ่อย ๑๕ - ๒๕ ปี ความนิยมในการโซยาแม่ครรภ์ประทานมากเป็น
 ๘ เท่าของการใช้ทางอนามัย สตรีที่มีฐานะร่ำรวยและสตรีที่มีฐานะยากจนนิยม
 โซยาแม่ครรภ์ประทานมากกว่าการใช้ทาง ส่วนสตรีที่มีฐานะปานกลางความนิยม
 ในการใช้วิธีทั้งสองใกล้เคียงกัน และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน พบ
 ว่า สตรีที่อยู่ในตลาดและที่อยู่ห่างไกลตัวตลาด นิยมโซยาแม่ครรภ์ประทานมาก
 กว่า การใช้ทางอนามัย

Thesis Title Knowledge of Contraceptive Methods among Thai
 women in rural areas.

Name Mr. Sed Plungkhen Department Sociology

Academic Year 1970

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze various factors which may have direct influence on the knowledge and practice of contraceptive methods among Thai women in rural areas. This study also attempts to show the relationship between these factors and the use of IUD and pill chosen by the acceptors. The main hypothesis is that Socio - economic status have positive relation to women's knowledge of contraception.

The data used in this study is from the National Longitudinal Survey of Social, Economic in Thailand, Chulalongkorn University, April - May 1969.

It was found that the demographic factors which bring about the difference in contraceptive knowledge were the age of those women and the number of their living children. Contraceptive knowledge was found most frequent in the 25 - 34 age group, followed by those in the 35 - 44, the 15 - 24, and the over 45 age groups. Among the women under 25 and over 45 years of age there was no significant relationship between the number of living children. The highest number of those with contraceptive

knowledge were found among those with 3 - 4 children in the 25 - 44 group follow by those with 1 - 2, 5 - 6, none, and more than 7 children, In the same age group, a similar pattern of relationship also occurred between contraceptive and number of live births and pregnancies.

Among women aged 35 - 44 years, the proportion of those who wanted additional children had some contraceptive knowledge was twice as high as those who wanted none. However under 35 years and over 45 years of age no significant difference existed between the two group of women.

Concerning the economic factors, the proportion of women with contraceptive knowledge was highest among those from the high - income families, followed by those from the low - income and the average - income group. The husband's occupation played a significant role as indicated by the proportion of women whose husbands were not farmworkers who had some knowledge of contraception was twice as high as those whose husbands were farmers. Landownership had no great effect on the difference of contraceptive knowledge.

With respect to social factors, women who completed the fourth grade knew more about contraceptive methods than those with less education. Those who lived closer to the market found to know more about contraception than those who lived farther. This study finds no significant relationship between the husband's level of education, his attitude toward family planning, but his frequency of contact with the mass media tend to know more contraceptive methods by the wife.

As far as the contraceptive methods are concerned, the pill is preferred to the IUD by the younger age group, by both the high and low income group, by those who reside in the vicinity of the market place, and by those who live at a distance from it. However, the difference in preference between IUD and the pill is not noticeable among the women from average-income families or among those who live near the market place.

----- II -----

กิติกรรมประกาศ

ในการเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณอย่างสูงในความ
กรุณาของคณาจารย์ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ผู้อำนวยการสถาบัน
ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการนำข้อมูลบาง
ส่วนของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
เศรษฐกิจ และประชากรของประเทศไทย ในส่วนที่เป็นการวิจัยในเขตชนบทมา
ใช้ในการศึกษากครั้งนี้ ตลอดจนเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบก
พร่องต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ พันโทเลื่อม ลีชนันท์ อาจารย์ประจำ
แผนกสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาเป็นอย่างมาก
ในการทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อประเมินผลข้อมูลตลอดจนทำตารางสถิติ
ต่าง ๆ เพื่อนำเสนอในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณอาจารย์ปรีชา แสงสว่าง อาจารย์นิพนธ์ เทพวัลย์ ที่ได้
กรุณาให้คำปรึกษาทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณ
Mr. Lincoln T. Polissar นักวิจัยของสถาบันประชากรศาสตร์ ที่ให้คำแนะนำ
นำทางคานสถิติเพื่อการวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่าน โดยเฉพาะเพื่อนที่ให้ความช่วยเหลือ
ทั้งในคานกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังใจ จนทำให้ผู้ศึกษาสามารถ
เขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมตามความมุ่งหมายในครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๓
กิตติกรรมประกาศ.....	๖
รายการตารางประกอบ.....	๗
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑ - ๑๖
๒. วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล.....	๑๓ - ๒๕
๓. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ.....	๒๖ - ๖๐
๔. ความรู้และการปฏิบัติตนในการป้องกันการปฏิสนธิด้วยวิธีใส่ ห่วงอนามัยและยาเม็ดคุมกำเนิด.....	๖๑ - ๗๐
๕. ขอสรุปและขอเสนอแนะ.....	๗๑ - ๗๕
บรรณานุกรม	๗๖ - ๗๘
ประวัติการศึกษา	๘๐

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑. อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามกลุ่มอายุ.....	๑๘
๒. อัตราส่วนร้อยละของระดับการศึกษาของสามีของสตรีที่โสดมีภรรยา.....	๑๘
๓. อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามระดับการศึกษาของสตรี อาชีพ ของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ จำนวนบุตรเกิดมีชีวิต ความต้องการบุตรเพิ่ม ฐานะของครอบครัวตามความเห็นของผู้ โสดมีภรรยา.....	๒๒ - ๒๔
๔. จำนวนบุตรที่มีอยู่จริงโดยเฉลี่ยและจำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสมโดย เฉลี่ยต่อมารดา ๑ คน จำแนกตามอายุของสตรี.....	๒๕
๕. อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่สมรสแล้วและกำลังอยู่กินกับสามีที่มีความรู้ใน วิธีการป้องกันการปฏิสนธิ.....	๒๘
๖. อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน การปฏิสนธิ จำแนกตามกลุ่มอายุและระดับการศึกษาของสตรี.....	๓๑
๗. อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน การปฏิสนธิ จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตและอายุของสตรี.....	๓๓
๗. (ก) อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการ ป้องกันการปฏิสนธิ จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตและระดับการศึกษา ของสตรี.....	๓๔
๘. อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน การปฏิสนธิ จำแนกตามจำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์และอายุของสตรี.....	๓๖
๘. (ก) อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการ ป้องกันการปฏิสนธิ จำแนกตามจำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์และระดับการศึกษา ของสตรี.....	๓๗

ตารางที่ ๑

หน้า

๙. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 กันการปฏิสนธิ จำแนกตามจำนวนบุตร เกิดมีชีพและอายุของสตรี.... ๓๘

๙. (ก) อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการ
 ป้องกันการปฏิสนธิ จำแนกตามจำนวนบุตร เกิดมีชีพและระดับการ
 ศึกษาของสตรี..... ๓๘

๑๐. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 กันการปฏิสนธิ จำแนกตามฐานะของครอบครัวและอายุของสตรี.... ๔๒

๑๑. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 กันการปฏิสนธิ จำแนกตามอาชีพของสามีและอายุของสตรี..... ๔๔

๑๒. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 กันการปฏิสนธิ จำแนกตามจำนวนที่คืนที่ถือครองและอายุของสตรี... ๔๖

๑๓. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 กันการปฏิสนธิ จำแนกตามระดับการศึกษาของสามีและอายุของสตรี. ๔๘

๑๓. (ก) อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการ
 ป้องกันการปฏิสนธิ จำแนกตามระดับการศึกษาของสามีและระดับการ
 ศึกษาของภรรยา..... ๕๐

๑๔. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 กันการปฏิสนธิ จำแนกตามทัศนคติต่อการวางแผนครอบครัวของสามี
 และภรรยา..... ๕๒

๑๕. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิธีสมัยใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 กันการปฏิสนธิ จำแนกตามสถานภาพการทำงานนอกบ้านและอายุของ
 สตรี..... ๕๔

ตารางที่

๑๖. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิชาชีพใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 การปฏิสนธิ จำแนกตามการรับฟังวิทยุของสามีและอายุของภรรยา ๕๖

๑๗. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิชาชีพใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 การปฏิสนธิ จำแนกตามลักษณะที่ตั้งของหมุ่บ้านและอายุของสตรี.. ๕๘

๑๘. อัตราส่วนรอยของสตรีที่มีความรู้จริงในวิชาชีพใหม่เกี่ยวกับการป้องกัน
 การปฏิสนธิ จำแนกตามความถี่ของการบุตรเพิ่มของสตรี อายุของ
 สตรี และจำนวนบุตรที่มีชีวิต..... ๕๙

๑๙. อัตราส่วนรอยของสตรีที่เคยป้องกันและกำลังป้องกันการปฏิสนธิ
 จำแนกตามความรู้และอายุของสตรี..... ๖๓

๑๙. (ก) อัตราส่วนรอยของสตรีที่เคยป้องกันและกำลังป้องกันการปฏิสนธิ
 จำแนกตามความรู้ (เฉพาะหวงอนามัยและยาเม็ดรับประทาน) และ
 อายุของสตรี..... ๖๔

๒๐. อัตราส่วนรอยของสตรีที่เคยป้องกันและกำลังป้องกันการปฏิสนธิ
 จำแนกตามความรู้และฐานะของครอบครัวตามความเห็นของผู้สัมภาษณ์ ๖๖

๒๐. (ก) อัตราส่วนรอยของสตรีที่เคยป้องกันและกำลังป้องกันการปฏิสนธิ
 จำแนกตามความรู้ (เฉพาะหวงอนามัยและยาเม็ดรับประทาน) และ
 ฐานะของครอบครัวตามความเห็นของผู้สัมภาษณ์..... ๖๗

๒๑. อัตราส่วนรอยของสตรีที่เคยป้องกันและกำลังป้องกันการปฏิสนธิ
 จำแนกตามความรู้และลักษณะที่ตั้งของหมุ่บ้าน..... ๖๘

๒๑. (ก) อัตราส่วนรอยของสตรีที่เคยป้องกันและกำลังป้องกันการปฏิสนธิ
 จำแนกตามความรู้ (เฉพาะหวงอนามัยและยาเม็ดรับประทาน) และ
 ลักษณะที่ตั้งของหมุ่บ้าน..... ๗๐